

Πρόλογος για την ελληνική έκδοση

Η σημασία της ευερεθιστότητας για την κλινική ψυχιατρική παιδιών και εφήβων είναι προφανής: ο θυμός και οι εξάρσεις του συναισθήματος αποτελούν έναν από τους συχνότερους λόγους παραπομπής σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Ωστόσο, η αδυναμία της ειδικότητάς μας να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ευερεθιστότητα, έχει οδηγήσει σε πολλές χώρες στην υπερσυνταγογράφηση αντιψυχωσικών φαρμάκων, με τις γνωστές αρνητικές επιπτώσεις. Το κλινικό ερώτημα, λοιπόν, είναι γιατί δυσκολευόμαστε τόσο πολύ ως ειδικότητα να βοηθήσουμε παιδιά με θυμό;

Επίσης ξεκάθαρη είναι η σημασία της ευερεθιστότητας και για τους νευροεπισημνόμενες. Ο θυμός και οι συνακόλουθες συμπεριφορές του ανήκουν στις θεμελιώδεις αντιδράσεις των ζωικών οργανισμών σε αρνητικά ερεθίσματα του περιβάλλοντος. Και όμως, παρά τη θεμελιώδη σημασία τους, η χαρτογράφηση αυτών των συναισθημάτων παραμένει ελλιπής. Μήπως αυτό οφείλεται στο ότι ορισμένες βασικές αντιλήψεις μας για την ευερεθιστότητα χρήζουν επανελέγχου;

Το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί να βοηθήσει τον αναγνώστη να απαντήσει –έστω στοιχειωδώς– σε αυτά τα ερωτήματα και να συμπεριλάβει στους αναγνώστες του τόσο τους κλινικούς όσο και τους ερευνητές της ψυχικής υγείας των νέων. Το βιβλίο και οι ιδέες του συζητήθηκαν ευρέως εκτός Ελλάδος. Τώρα ήρθε η ώρα να κριθεί και από το ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

Γιατί όμως είναι απαραίτητη η ελληνική έκδοση; Λέγεται ότι κάθε μετάφραση είναι μια απόπειρα διαλόγου όχι μόνο ανάμεσα σε δύο γλώσσες, αλλά και σε διαφορετικά συστήματα σκέψης.

Η Παιδοψυχιατρική γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη διεθνώς τις τελευταίες δεκαετίες. Τόσο μάλιστα ώστε η ψυχική υγεία να αποτελεί χρηματοδοτική προτεραιότητα μεγάλων οργανισμών όπως το ΝΙΗ, το ΜRС και το Wellcome Trust. Οι επιστημονικές περιπέτειες της ευερεθιστότητας καταδεικνύουν με εναργή τρόπο τα θετικά της ανάπτυξης αυτής (π.χ. κλινική φροντίδα αντί για εγκλεισμό ευάλωτων παιδιών, χρήση της στατιστικής μέτρησης αντί της περιπτωσιολογίας), αλλά και τις σκοτεινότερες πλευρές της (π.χ. υπερσυνταγογράφηση δυνητικά βλαπτικών φαρμάκων, άσκοπο εκπαθολογισμό). Επίσης, στο παράδειγμα της ευερεθιστότητας διακρίνει κανείς τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Ψυχιατρική στην προσπάθειά της να μεταφράσει τις γνώσεις της νευροεπιστήμης σε κλινική πρόοδο. Αλλά και το επίμονο αίτημα για μία ψυχιατρική νοσολογία που να βασίζεται σε σύγχρονες επιστημονικές αρχές όπως συμβαίνει σε άλλες ειδικότητες. Οι διεργασίες αυτές έχουν διεθνείς επιπτώσεις και οι Έλληνες παιδοψυχίατροι οφείλουμε να τις αντιμετωπίσουμε με κριτικό πνεύμα και να κρατήσουμε όσα προάγουν την υγεία των παιδιών. Η κριτική ενασχόληση θα μας προστατεύσει από τον ενίοτε επιβλαβή μιμητισμό.

Άλλωστε, έχει και η ελληνική σκέψη πολλά να δώσει στην εκτενή συζήτηση για τη φύση και λειτουργία των συναισθημάτων. Ιστορικά, η *μήνις* του Αχιλλέως –πρώτη λέξη της *Ιλιάδος*– είναι θεμελιωτική της παγκόσμιας λογοτεχνικής παράδοσης. Η επιρροή του Αριστοτέλη και της πραγματείας του περί θυμού στη *Ρητορική* του μας παιδεύει (με την καλή και κακή έννοια) έως τις μέρες μας. Υπάρχουν επίσης θησαυροί που περιμένουν ακόμη από τον σύγχρονο μελετητή να τους ανασύρει (π.χ. του Γρηγορίου Νύσσης: «ἀγαθὸν κτῆνος ἔστιν ὁ θυμὸς, ὅταν τοῦ λογισμοῦ ὑποζύγιον γένηται»). Όμως η πολιτιστική τριβή μας με τον θυμό δεν σταματά με τον Αριστοτέλη ή τους Πατέρες. Συνεχίζεται μέσα από τη λαϊκή παράδοση και την έντεχνη δημιουργία και η συνάντησή μας με τον θυμό ανανεώνεται, όπως στις πρόσφατες περιόδους κρίσης. Το ζητούμενο είναι να αρθρώσουμε αυτή τη σωρευμένη πολιτισμική εμπειρία σε επιστημονικό λόγο που θα απευθύνεται στην ανθρωπότητα. Η μετάφραση στα ελληνικά είναι λοιπόν δύναμις μια επένδυση για μελλοντικές πνευματικές ανταποδόσεις προς το εξωτερικό.

Τέλος, τα ελληνικά έχουν πάψει πλέον εδώ και αιώνες να αποτελούν *lingua franca*. Έτσι κινδυνεύουν να αχρηστευθούν στις θετικές επιστήμες γιατί η γλώσσα μας δεν γεννά η ίδια τις κεντρικές έννοιες και η επιστημονική σκέψη συντελείται σχεδόν αποκλειστικά στα αγγλικά. Οι συχνές μιξοαγγλιστί συζητήσεις ανάμεσα σε εμάς τους Έλληνες επιστήμονες, εντός και εκτός της χώρας, μαρτυρούν πόσο μας λείπει η ελληνική ορολογία και η συνέπεια στη χρήση της. Κάθε επιστημονική μετάφραση, λοιπόν, συνεχίζει το έργο του Κοραή και του Κουμανούδη: ανακαλύπτει λέξεις, τις ξαναφέρει στον νου μας ή πλάθει νέες με χιλιόχρονα υλικά. Δημιουργεί δηλαδή τις προϋποθέσεις για ελληνική επιστημονική ζωή και στο μέλλον. Με αυτό κατά νου, θέλω να ευχαριστήσω θερμώς τους μεταφραστές του βιβλίου μας, ιδιαίτερος την κυρία Αναστασία Κουμούλα και την ομάδα της.

Αργύρης Στριγγάρης
Ουάσιγκτων, Ιούλιος 2020